

Centrum Neuropsychiatrie Parkinson (CNP)

Van de ziekte van Parkinson zijn de typische bewegingsklachten als stijfheid, traagheid en trillen het meest bekend. Maar bij Parkinson komen vaak ook psychische klachten voor. Denk aan somberheid, angsten, ontremming en dementie. Amsterdam UMC heeft bijzondere aandacht voor deze psychische kant van de ziekte. In het Centrum Neuropsychiatrie Parkinson (CNP) werken psychiaters en psychologen nauw samen met de neurologen en verpleegkundig specialisten voor een optimale behandeling van de ziekte van Parkinson.

Wat zijn psychische klachten bij Parkinson?

Parkinson is een van de meest voorkomende progressieve hersenziekten. De ziekte geeft de bekende klachten als stijfheid, traagheid van bewegen en stillen/beven. De ziekte van Parkinson wordt ook wel een bewegingsstoornis genoemd. Naast problemen in het bewegen kunt u bij Parkinson ook andere klachten ervaren. Van problemen met uw stemming of uw denkvermogen tot een gevoel van paniek of dwangmatig gedrag. Mensen met Parkinson zeggen dat deze klachten een grote invloed hebben op de kwaliteit van leven, soms nog meer dan de bewegingsklachten. Herkenning van de neuropsychiatrische symptomen is belangrijk, want ze zijn vaak goed te behandelen. Het team in het Centrum Neuropsychiatrie Parkinson bestaat uit verschillende specialisten op dit gebied. Samen zorgen zij ervoor dat u uitleg krijgt over uw klachten, advies over hoe u ermee om kan gaan, en welke dingen te behandelen zijn. Voor afspraken en een behandeling bij het centrum, kunt u op twee locaties terecht: de polikliniek Ziekenhuispsychiatrie van locatie VUmc, of de polikliniek Neurologie op locatie AMC. Uw arts verwijst u naar ons door. Op de afspraken is uw partner, familielid of mantelzorgers ook van harte welkom.

Parkinson en angststoornissen

Leven met de ziekte van Parkinson kan u angstig maken. Bijvoorbeeld voor de toekomst. Ook kan het uitwerken van parkinsonmedicatie effect hebben op uw gevoelens. Angstklachten kunnen variëren van een licht gevoel van spanning tot ernstige paniek. Het grootste probleem van angstklachten, is dat mensen activiteiten of situaties gaan vermijden. Gesprekken met een psycholoog, aanpassing van de parkinsonmedicijnen, of medicatie voor angstklachten kunnen u helpen.

Parkinson en depressie

Ongeveer een derde van de mensen met Parkinson krijgt in de loop van de ziekte te maken met sombere gevoelens. Deze kunnen komen door het leven met de beperkingen van een ziekte als Parkinson. Maar ook door veranderingen in de hersenen. Is de somberheid de hele tijd aanwezig, en houdt deze aan, dan noemen we het een depressie. Gesprekstherapie en medicijnen, maar ook andere typen behandeling, maken deel uit van de behandelopties. Afhankelijk van het soort klachten wordt bepaald welke behandeling het meest passend is.

Parkinson en slaapproblemen

Bijna alle mensen met Parkinson hebben last van slaapproblemen zoals slecht doorslapen of onrustig slapen. Dit heeft vaak te maken met de lichamelijke stijfheid of rusteloze benen, of regelmatig nachtelijks plassen, wat de slaap kan verstoren. Ook verschuift de biologische klok een beetje. Hierdoor kunt u 's middags al slaperig worden, maar bent u 's ochtends vroeg wakker. Hersenveranderingen bij Parkinson leiden vaak tot slaapstoornissen. Overmatige slaperigheid overdag versterkt het slecht slapen 's nachts. Vaak leven mensen met Parkinson hun dromen uit (roepen/praten, bewegen/schoppen/slaan in de slaap); dit heet een remslaap-gedragsstoornis. Het CNP biedt advies en behandeling van deze slaapproblemen.

Parkinson en dementie

Parkinson kan uw concentratie en het denken beïnvloeden. Plannen of omgaan met onverwachte gebeurtenissen wordt dan bijvoorbeeld lastiger. Een deel van de mensen met Parkinson kan op den duur zulke ernstige problemen in het denkvermogen ontwikkelen, dat dit een parkinson-dementie kan worden genoemd. Dementie ontstaat vaak in de latere fase van de ziekte. We kunnen dit nog niet voorkomen. Wel kunnen we de aandacht en alertheid met medicijnen wat verlichten en advies geven hoe met de problemen in het denkvermogen om te gaan.

Parkinson en apathie

Apathie is een lusteloos gevoel. Het initiatief om iets te doen is dan weg. Dit kan een gevolg zijn van dementie of depressie bij Parkinson. Maar het kan ook een op zichzelf staand probleem zijn. Een strak dagprogramma met voldoende activiteiten kan bijdragen aan een actievere invulling van de dagen. Apathie is vooral voor de omgeving van de persoon met Parkinson moeilijk. Als dit problemen in de relatie geeft, kunnen partnergesprekken met de specialisten van ons centrum vaak veel helpen.

Parkinson en hallucinaties

Bij een hallucinatie ziet, hoort, ruikt of voelt iemand dingen die er niet zijn. Bij Parkinson kunnen verschillende oorzaken bijdragen aan het ontstaan van hallucinaties. Soms gaan de hallucinaties gepaard met vreemde gedachten (wanen). Wanneer hallucinaties en/of wanen ervoor zorgen dat mensen niet meer weten wat werkelijkheid is en wat niet, noemen we het een psychose. Als u erg veel last heeft van deze rare ervaringen is het mogelijk hiervoor medicijnen te krijgen. Soms is hiervoor tijdelijke opname op onze verpleegafdeling Medisch psychiatrische unit nodig.

Parkinson en ontremd gedrag

Sommige mensen met Parkinson voelen een sterke drang om dingen te doen. Dit wordt een impulscontrolestoornis genoemd. Voorbeelden zijn eetbuien, plotseling veel kopen, gokken, gamen of internetten, of een sterk verhoogde seksualiteit. Ook kan het gebeuren dat mensen blijven hangen in steeds dezelfde handelingen ('punding') of hebben mensen de neiging om steeds meer medicijnen in te nemen, ook wanneer dat niet nodig is. Dit impulsgedrag hangt vaak samen met de parkinsonmedicatie, maar lang niet iedereen die parkinsonmedicatie slikt ontwikkelt ontremd gedrag. Bij het CNP proberen we, in samenwerking met de neuroloog, mee te denken hoe de parkinsonmedicatie kan worden aangepast zodat het ontremd gedrag vermindert. Ook geven we advies hoe om te gaan met de impulsiviteit. Omdat het ook een grote impact op naasten kan hebben, voeren we gesprekken met partner en het gezin om ook hen hierbij te helpen.

Onderzoek naar parkinson bij Amsterdam UMC, locatie VUmc

Het Centrum Neuropsychiatrie Parkinson is een universitair centrum. Dit betekent dat we door wetenschappelijk onderzoek de zorg voor mensen met Parkinson steeds proberen te verbeteren. Omdat mensen met de ziekte van Parkinson klachten op verschillende gebieden hebben, werken de afdelingen Psychiatrie, Neurologie, Medische psychologie en Revalidatiegeneeskunde, Revalidatie, Anatomie & neurowetenschappen, en Radiologie & nucleaire geneeskunde hierin samen. Ook is er een samenwerking met collega-onderzoekers bij het Nederlands Instituut voor de Neurowetenschappen (NIN) en andere ziekenhuizen zoals het OLVG. Het CNP biedt stageplekken voor wetenschappelijke studenten.

Opleiding en stage

De neuropsychiatrische klachten bij Parkinson zijn nog relatief onbekend. Sommige neurologen, psychiaters en geriateren vinden het lastig om de klachten te herkennen. Hierdoor kan de juiste behandeling uitblijven. Een belangrijke missie van het CNP is dan ook om kennis te verspreiden. Het CNP leidt nieuwe artsen op. Zo kunnen arts-assistenten van de opleiding Psychiatrie en Neurologie met een stageplek meer leren over neuropsychiatrische symptomen bij Parkinson.